

A SPORT ÉS KÖZÖNSÉGE

Minden eleven mozgalom az örök változások képét mutatja. Napjainknak alig van elevenebb, sokrétűbb és általánosabb mozgalma, mint a sport, alig van tehát olyan terület is, amely annyi változást, fordulatot élne meg szinte napról-napra, percről-percre.

Az egész világon gombamódra teremnek a stadionok. Az egyik ok, amely létrehozásukban szerepet játszik, az, hogy a sport ünnepi eseményei méltó keretek között bonyolódhassanak le. A másik, a döntő fontosságú indok azonban mindig az, hogy nagyobb nézőtérre van szükség. Egyre nagyobbarányú a sport iránti érdeklődés, nagy veszteséget jelent tehát minden komolyabb esemény alkalmával az, ha az érdeklődő közönség egy része, néha valóban jelentős része, a kapukon kívül szorul. Ezen a téren az újkori sportélet atyja, Anglia és az üzleti lehetőségek iránt legnagyobb érzéket tanúsító Amerika adta a példát. S nem csodálatos, hogy Amerika vetíti a világ sportéletének vásznára a jelszót:

Ne százezrek nézzék, de százezrek csinálják a sportot!

A jámbor álmodozó, a lelkes rajongó el is hiszi, hogy Amerika azért dobta fel ennek a gondolatnak tetszetős ballonját, mert megcsömörlött a tömegörület ki-kitörő viharától, mert beleunt ezeknek a nagy-

szerű színjátékoknak a rendezésébe. s valóban erkölcsellennek, megalázónak, a tudomány méltósága lealacsonyítójának tartja azt, ha egyes egyetemek a sportbevételekből élnek. Mert az amerikai egyetemi sport az új jelszónak a megmagyarázó ja. S a jelszó Amerikában elsősorban az egyetemi sportra és egyetemi sportolókra vonatkozik. Olyan szép, annyira tetszetős azonban, hogy szerte a világban sokan kapnak rajta s az amerikai példa óriás árnyait akarják ráborítani arra a pislákoló, még igazi fényében fel sem ragyogott napra, amit a sport igen sok más országban jelent.

A jelszó pedig most is, mint rendszerint, az ürességtől annyira felfuvalkodott s tartalom nélkülsége miatt annyira jól hangzó. Mert ugyan kiből és kiből verődik össze a százezrek serege? Rendszerint azokból, akik maguk is üzték vagy üzik azt a sportágat, amelynek nagy eseményére kíváncsiak vagy azokból, akik más sportág örömeinek hódolnak, de minden nagy sportesemény iránt — éppen sportszeretetük miatt — érdeklődést tanúsítanak. Ezt bizonyítja a közönség szaporodásának története is. Amíg a sportélet kicsiny volt, amíg kevesen ismerték a sportot, addig a nézőtérén is kevesen voltak. Minél általánosabbá vált a sportolás, annál jobban növekedett a nézők serege s ott tartunk, hogy a berlini olimpiász rendezőbizottsága fél évvel a játékok megkezdése előtt már tudja, hogy tízezrek és tízezrek szorulnak ki a százezer főt befogadó olimpiai stadionból. Az amerikai jelszónak egyenes következménye tehát csak az lehet, hogy az építészek, a mérnökök új megoldásokon törik a fejüket. Olyan megoldásokon, amelyek további tízezreket úgy tudnak elhelyezni a stadionok nézőterén, hogy legtávolabbi pontjukról is minden mozzanat jól látható legyen.

Ezen a téren máris sok panaszt lehet hallani. S azok, akik szeretik a fontoskodó indokolásokat, hamarosan megállapították, hogy a sportversenyek sok

izgalmának, ki-kirobbanó botrányának egyik oka újabban az, hogy a nézősereg nem látja jól az eseményeket.

Nos, abban, hogy a nézősereg nem jól látja az eseményeket, sőt igen gyakran nagyon is rosszul, nagyon is ferdén látja azokat, egyet érthetünk a sportfilozófusokkal. Azt azonban csak nagy túlzással állíthatja valaki, hogy ennek a ferdénlátásnak a távolság lenne az egyedüli alapja. Sőt a tapasztalat éppen arra mutat, hogy ott robbannak ki legkönnyebben a botrányok, ahol az indulatok kitörésének a távolság és a jó korlát útját nem állja.

Néhány évvel ezelőtt a görög fővárosban mérkőzött az egyik magyar csapat. Ellenfele a görög bajnok volt, amelynek csatársorában az egyik szárny igen veszélyesen játszott. A kissé eltérébélyesedett magyar hátvéd csak úgy tudta útját állani a sorozatos támadásoknak, hogy a szélsőnek szánt előreadást rendre kézzel akasztotta meg. A közönségnek nem tetszett ez a sportszerűtlen megoldás s amikor harmadszornegyedszer ismétlődött, nagy zajongással átlépte a nézőtér korlátját s előzönlötte a játékteret. A hirtelen kitört »forradalom« főleg a magyar csapatot hozta zavarba, amely nem tudta, tulajdonképpen miről is van szó. A tolmácsok azonban megmagyarázták a dolgot s amilyen hirtelen támadt, éppen olyan hirtelen el is csitult a vihar. Azt a tanulságot le kellett azonban szűrni belőle, hogy a sportközönség a sportot szereti s ellensége a sportszerűtlenségnek. Ilyen felfogás pedig csak sportemberben él.

Jóllehet a közönség botrányát rendszerint valami sportszerűtlenség robbantja ki, amit a versenyző vagy a rendező, még gyakrabban a versenybíró követ el a fenti eset mégis a ritka kivételek közé tartozik. A közönség ugyanis rendszerint elfogult. Ha olyan ellenfelek állanak szemben, akiket csak az egyesületek

színei különböztetnek meg egymástól, akkor az egyesületi, esetleg városi vetélkedés osztja ketté a nézősereget. Ha azonban más-más ország színét, nemzetét képviselik a küzdő felek, akkor a nézőtérén, az ezrek szemében a nemzeti Önérzet is ott ül, amely nehezen viseli el a legyőzetést s igen hamar — megsértődik. Innen erednek a nagy viharok, amelyeknek nyomán néha nemcsak a hang töri át a korlátokat, hanem maga a nézősereg is, hogy népítéletet mondjon. Ennek az ítéletnek az alapja rendszerint a szív háborgása, az értelem tehát csaknem mindig ellentmond neki. S ennek az ítéletnek a kimondása nem szokott olyan módon lefolyni, mint a fenti, athéni esetben történt. Sok szócsata csattogott már szerte a világon arról, hogy ennek vagy annak a városnak, ennek vagy annak az országnak a közönsége a legjobb, a legsportszerűbb. Aki azonban hideg fejjel, elfogulatlanul tanulmányozza a néplélek eme megnyilvánulásait, aligha rá nem jön arra, hogy közönség csak egy van, de nemzetek, országok, vidékek szerint változik annak érzelem-hullámmása. A víz is mindenütt víz, mégis egészen más és más az íze!

A nagy különbség nem abban jelentkezik, hogy a jól elkerített olasz nézőterekről az ülőpárnák százai repülnek be a pályára, Prágában esetleg söröskancsókat dobálnak a mérközők felé, Bécsben vagy Budapesten botok emelkednek a levegőbe és szidalmak szállnak, átkok hullanak a tömeg torkából, hogy a portugálok nem tartják nagy botránynak, ha egy kis verekedés támad mérkőzés közben, az angolok sem botránkoznak meg azon, ha egy-két ökölcsapás tesz pontot valami nézeteltérés végére s a délamerikai spanyol revolverrel fejezi ki nemtetszését, haragját. A felháborodás szele először mindenütt a hang zene-szerszámán játszik. S ha ez a szél viharrá erősödik, ha a hang ereje nem elég hatásos, akkor szokott be-

következni a tettek ideje, amely mozgásba hozza az embererdőt. A hang is más mindenütt és más okok csalják elő, az elkeseredés kitörő ereje pedig bizonyos fokig mindig megmutatja annak a tömegnek, nézőseregnek általános műveltségét, lelkületét és sportra érettségét, amelyből fakad. Ezen a téren olyan fokozatok vannak, amilyeneket magában a sportéletben találunk, bár nem lehet azt mondani, hogy valamely sportközönség viselkedése, bizonyos esetekben való hangulata biztos fokmérője lenne az ott uralkodó sportkultúrának. Hiszen éppen a fejlett sporttudás is oka lehet olyan jeleneteknek, amelyeket bizonyos szempontból botrányosnak minősíthetünk.

A magyar sportéletből nem egy példát hozhatunk fel ennek a bizonyítására. Szolgáljon talán ennek magyarázatára a következő történet, amely egy mondhatni csendes, izgalomtól ment mérkőzésem az FTC Üllői úti sporttelepén esett meg.

A játékvezető valami szabálytalanságot látott, éles sípjel hasított tehát bele a játékosok és nézők fülébe. A nézősereg nem értett egyet a játékvezetővel. Az állóhely oldaláról az ellenkezés hangja csattant fel s pillanatok alatt a másik oldal is válaszolt. Ott sem tetszett a bíró megállapítása. A labdát még jóformán a szabadrúgás helyére sem állították, az embererdő moraja még ott hullámozott, zúgott a játéktér felett, s bár érezhető volt, hogy a rúgásra minden hang elhal, a vihar elül, mégis a játékvezető hármassal a játék végét jelezte. Pillanat alatt százan, meg százan emelték a kezüket a levegőbe s azon mutatták a játékvezető felé, hogy még öt perc van hátra a játékidőből. A határbíró is az öltöző felé siető játékvezetőhöz rohant, az órát mutatta neki, de az erélyes mozdulatból látszott, hogy nincs tévedés. A bíró a közönség hangoskodó tüntetése miatt hagyja el a pályát.

— Megőrült — csattant fel egy hang.

— Maga talán elmeorvos, hogy rögtön megállapítja — válaszolt a szomszéd.

S a megindult vita pillanatok alatt tisztázta, hogy a mérkőzés félbeszakítására nem volt ok, a játékot folytatni kell. A nézőtérrel senki sem mozdult. Az egyik csapat is a játéktéren maradt, alátámasztva a közönség biztos hitét, megállapítását.

Néhány perc múlva felcsattanó taps jelezte a másik csapat visszatérését, majd viharos ünneplés, éljenzés, taps, kendőlobogtatás fogadta az újra pályára lépő játékvezetőt. Ebben a nagy ünneplésben volt valami gúnyos, kárörvendő, a játékvezető tekintélyének fügét mutató él is, amit a hátralevő percekben még jobban kihangsúlyozott az, hogy minden fütyjelre harsány éljen zúgott, dörgő taps ropogott és ünneplés tombolt. Az ezrek lelke fürdött a gúny, az elégtételérzet és kárörvendés furcsa, de melengető hangulatában. Mikor azután valóban elérkezett az utolsó sipjel, nagy haragjának egész dühét ráborította a bíróra az ezrek szája. Mintha a bíró fütyje karmesteri jellé vált volna, hogy annak nyomán szabadon, a megtorlástól való félelem nélkül törjön fel a durcás, nagy gyerek szívéből a leszólás, megbélyegzés hangja.

A magyar közönség néha durcás, sértődő, nagy gyerek.

De minden idegszálával a sporteseményen csüng. Figyelmét semmi sem kerüli el s mivel a sportok iskoláját jó bizonyítvánnyal végezte, szakértelmét nagyra becsüli, sőt néha megfellebbezhetetlennek és megdönt-hetetlennek hiszi. Ebből fakad az a tulajdonsága, hogy mindent látni és tudni akar, minden részlet iránt érdeklődik, mert mindent megért, mindenből következtet, átszámít, azonnal arányosít és a jövőre nézve kombinál, de ebből fakad igen sok hibája is. Csak a kimagasló teljesítményeket ismeri el ajkbiggyesztés és csalódás nélkül. Az események során nemcsak a

szépséget, a kedvezőt látja meg, hanem az ellenkezőjét néha még akkor is jobban hangsúlyozza, ha az eredmény kielégítő számára. Mindent bírál és felülbírál, önmagánál nagyobb tekintélyt nem igen ismer el. S mindig talál kifogásolni valót, mindig megtalálja azt, aki vagy ami ellen kifogásainak nyilait irányíthatja.

Az egyik atlétikai bajnoki viadalon nagy tüntetést váltott ki az, hogy a rendezőség szabálytalan, érvénytelen gerelydobás után nem hirdette ki az érvénytelen eredményt. Percekig harsogott a tüntetés hangja, amely türelmetlenül követelte jussát. A pokol fenekére kívánta a rendezőséget, nem törődött a szabály vagy a szokás parancsával, a hagyomány erejével, mert tudni, következtetni, kombinálni akart. A mozgás szépsége, a dobás kivitele mellett az eredmény még akkor is érdeklí, ha annak értéke tulajdonképpen nincs.

A magyar közönség tehát mindig vele él az eseménnyel s annak minden részét át akarja élni. Érzelmei éppen úgy viharzanak, mint ahogy gondolatai támadnak az egymást kergető történések nyomán. Beleolvad a játék vagy az előtte folyó verseny mozzanataiba, de csak a legnagyobb események forrósága ragadja annyira magával, hogy az eseményt kísérő mellékkörülményekről megfeledkezzen. Különben mindenre jut ideje, idegeit minden — sokszor mellékesnek és lényegtelennek látszó — mozzanat is felborzolja. Érzelmeit a legkisebb érintés is hullámlázasba hozza s azoknak hangos szóval kifejezést is ad.

Nem más ez, mint a temperamentum örök lobogása és az a nálunk sportműveltségnek tartott tudás, amely minden, az egyes eseménnyel összefüggő dolgot számon tart, amely a versenyzőnek, az egyesületnek, a rendezőségnek, játékvezetőnek vagy versenybíróság tagjainak még legbensőbb érzelmeit is tudni véli. A magyar sportban minden mindig bizonyos mértékig személyes ügy is, ami sokszor szűkre szabja a közönség

látókörét és semmi esetre sem mutat a sportszellem mélyebb térfoglalására. A nézősereg ilyen névelődésében nagy része van kicsinységünknek is, mert hiszen ez teszi lehetővé azokat a pontos ismereteket, a veséknél azt a tüzetes vizsgálatát, amire egész sportéletünk vall.

Ezt a tételt látszik bizonyítani az angol és a német példa. Az angol stadionok százezres nézőserege az egyik, néhány év előtt játszott kupadöntőn minden különösebb izgalom nélkül el tudta viselni, hogy a játékvezető tévedésből adott büntető rúgása döntse el a világ legnagyobb futballdíjának a sorsát, a mérkőzés után pedig ebben sűrűsödött össze a közvélemény felfogása:

— Jó meccs volt!

Közel áll ehhez annak a német kupadöntőnek a közönsége, amely évekkal ezelőtt a frankfurti és nürnbergi csapatát nézte végig a karlsruhei stadionban. Igaz, a játék nem volt valami viharzó, a meleg is inkább a sörfogyasztásra buzdította a nézősereget, de az egész döntő legjellegzetesebb eredménye nem is volt más, mint a nézőtér padjai alatt heverő, rengeteg söröskancsó, amit ez a fegyelmezett tömeg aligha használt volna fel arra, hogy vele dobálódzzék, amint azt Prága vagy Bécs nekibuzdult fanatikusai már nem egyszer megtették. Az angol, a német nézőtér rendszerint akkor borzolódik csak fel a hang moraja, amikor valamelyik csapattól valami szépet, sikereset lehet látni. Oda, ahova Bécs, Prága és Budapest olyan hamar eljut, hogy saját csapatát kifütyüli, vert fiainak küzdelmét pedig a harc befejezése előtt ott hagyja, ritkán van másutt példa. S azok az országok, amelyek — Dánia, a skandináv országok, Belgium, Hollandia — az angol sportszellem közvetlen hatása alatt állnak és fejlődtek a sportban, szintén jobban tudják megbecsülni azt, ami a sportban üdít, ami győzelem vagy vereség esetén egyaránt szép, elismerést érdemlő

mint azt, ami izgat, vitára, dühre, felháborodásra vezet. Az ilyen közönséghangulatnak az alapja azonban csak az olyan sportszellem lehet, amely a sportban nemcsak a győzelmet, a sikert ismeri értéknek. Ez a közönség viszont csak ott teremhet meg, ahol annak szinte minden egyes tagja a sportban nőtt, nevelkedett fel, tehát maga is ízig-vérig sportember. Ha tehát az egyes országok, városok közönsége közti különbségnek az okát keressük, akkor a közönségen keresztül tulajdonképpen azoknak az országoknak, városoknak sportéletére követhetjük.

A győzelem és a nagy eredmény, a siker és az ismerés utáni vágy mindig egyik legfőbb mozgatója lesz a sportnak. Ez a vágy nemcsak a pályán él, hanem ott dobog a nézők szívében, sőt azoknak a lelkében is, akik a rádión keresztül drukkolnak a versenyzőkért. A pályán igyekvők igyekezetét a nézőtér hangulatának és vágyának ereje csak fokozza. Hosszú, hosszú idő múlik el addig, amíg a sport eseményeinek folyása, a versenyzők becsvágya ezt a tényezőt nélkülözni tudja. Sőt nyugodtan feltehetjük a kérdést, vajjon eljőhet-e ez az idő? Aligha. Minden emberi tett egyik sarkaló ereje a becsvágy, az a törekvés, hogy másnál különbeknek lássunk. A sportnak meg egyik törvénye ez. A verseny azt dönti el, hogy ki a jobb, felkészültebb, többet tudó, különb, rátermettebb. S ahhoz, hogy ez értéket jelentően bizonyosodjék be, a versenyzőn és a versenyrendezőn túl közönségre is szükség van, amely ezt tudomásul veszi.

Amit a közönség közben csinál, annak alig van törvénye. Csak az bizonyos, hogy legtöbbször együttérzése, jó érzése, szeretete, a sport igazságáért hevülő szíve-lelke homályosítja el a szemét, felhősíti el gondolkozását. A sportnak nagy szüksége van reá s ezért elmondhatjuk, hogy a százazrek lelkes együttérzése neveli az új, sportoló százazreket.